

İLERİCİ GÜÇLERİN İŞBİRLİĞİ VE SOSYALİZM

Bugün Türkiye’de sosyalizm ile ilgili meselelerde beliren bazı fikir ayrılıklarının ve bazı kimselerde görülen fikir karışıklığının bir nedeni de -şüphesiz biricik neden değil- metodoloji bakımından yapılan hatalardır.

Yapılan birinci metodolojik hata, genellikle az-gelişmiş ülkelerin ve bu arada Türkiye’nin bir oluşum içinde bulunduğu gerçeğinin tartışmaların harareti içinde gözden kaçırılmasıdır. Bir kez, yirminci yüzyılın başlarında az-gelişmiş ülkeler ve bunların verecekleri millî kurtuluş hareketleri hakkında ileri sürülmüş olan görüşler bugün için de aynen geçerliymiş gibi fikir yürütülmektedir. Ayrıca, Türkiye’nin bugün içinde bulunduğu şartlar ve safha, Millî Kurtuluş Savaşı yıllarındaki durumu ve ondan hemen sonraki devrenin aynıymış gibi meseleler ele alınmaktadır.

Oysa yirminci yüzyılın ikinci yarısında millî kurtuluş hareketleri burjuvazinin öncülüğünde bir hareket olarak başlasa dahi eninde sonunda sosyalizm hareketine dönüşmek, işçi sınıfı ile diğer emekçi sınıfların ve onların partilerinin öncülüğü altına girmek zorundadır ve bu olanağa çeşitli derecelerde sahiptir. Dünyada sosyalist hareket güçlenmiştir. Kendi şartlarına özgü sosyalist kalkınma yollarını arıyan, sosyalizmin temellerini atma safhasında bulunan, veya sosyalist düzeni inşa eden ülkelerin sayısı artmaktadır. Millî kurtuluş hareketlerinin ve yeni bağımsızlığına kavuşmuş ülkelerin hemen hepsinde yöneticilerin şu veya bu derecede sosyalizmden esinlendikleri görülmektedir.

Türkiye ise böyle bir dönüşümün tam içerisinde. Burjuvazinin öncülüğünde millî kurtuluş hareketi ve burjuva iktidarları altında kalkınma çabaları safhası kapanmak üzeredir. A.P. iktidarı iflâs yolundadır. C.H.P.’nin ortanın solu çizgisinde yeniden derlenip toparlanma çabası ne bu partinin kendisini güçlendirmeye ve iktidara getirmeye, ne de Türk burjuvazisinin memleket politikasındaki hâkim durumunu sürdürmeye yetecektir. C.H.P.’nin bugün için Türk politikasında belirli önemde bir yeri ve rolü vardır, ama 1950’den beri olduğu gibi bundan böyle de yerini ve önemini yitirmekte devam edecek, eriyecektir. Bu durumda hâlâ, halk henüz yeteri kadar uyanmamıştır. T.İ.P.’si henüz küçük, güçsüz bir partidir. C.H.P.’si ise oturmuş bir teşkilâta, şu kadar milyon oya sahiptir, başında da İnönü gibi tarihî bir kişi vardır diye düşünüp sosyalist hareketi ve T.İ.P.’sini, C.H.P.’sine siper ederek gelecek ikinci derecede yardımcı bir güç olarak görmek, Türkiye’nin içinde bulunduğu tarihsel gelişme safhasını yanlış değerlendirmek olur; sosyalistlerin kendi kendilerini küçümsemeleri, halkın sür’atle uyanma ve mücadele gücüne inanmamaları anlamına gelir. En kötü ihtimalle de kaytarmacılığı, ödevden kaçışı ifade eder. “Beklemek” diye bir şey yoktur. “İşçi sınıfının tarihsel misyonunu yapma gücü gelmesini beklerken (!) aradaki zaman zarfında ne yapılacaktır?” diye nasıl sorar bir sosyalist? İşçi sınıfı tarihsel misyonunu yapma gücüne kendiliğinden mi kavuşacaktır? Böyle bir düşünce mekanik sosyal determinizm anlayışının ta kendisidir. İşçi sınıfının

kendiliğinden -"spontané" olarak- bilinçlenip devrimci nitelik kazanmadığı sosyalizmin bilinen gerçeklerindendir. Sosyalist aydınların ve bilinçlenmiş işçi ve emekçi liderlerin başta gelen ödevi işçi sınıfı ile diğer emekçi kütleleri uyarıp eğiterek örgütlemek, memleketin politik hayatında ağırlığı duyulur bir güç haline getirmek, iktidar için demokratik yoldan mücadeleye sokmaktır. Yapılacak iş budur. "Sabırla beklemek" ve beklerken de "ilerici ara tabakalara" kur yapmakla yetinmek değil. Ve bu iş bugün yapılmaktadır da: Türkiye İşçi Partisi tarafından. Unutulmamalıdır ki sosyalizm sadece gerçeğin bilimsel izahını veren bir fikir sistemi değil, bir aksiyon programı, gerçeği değiştirme aracıdır.

Yapılan ikinci metodolojik hata, gerçekleştirilmesi gereken, demokrasiden ve bağımsızlıktan yana ilerici güçlerin dayanışması ve işbirliği hareketinin çelişkili, iki yönlü bir hareket olacağının gözden kaçırılmasıdır. Hem kara çarşafa, petrol şirketlerine karşı çıkanlardan en bilinçli ve mücadeleci sosyalistlere kadar, gericiliğe ve emperyalizme karşı, demokrasiden ve bağımsızlıktan yana bütün güçlerin ortak amaçlar etrafında birleşerek dayanışmalarına çalışacağız, hem de bu geniş cephe hareketi içinde sosyalist hareketin ayrı kişiliğini, bağımsızlığını muhafaza edecek, sosyalist hareketin demokrasi ve bağımsızlık hareketinin yönetici ve itici gücü olmasını sağlayacağız. İşbirliği, dayanışma hareketi, buna katılan sınıflar, tabakalar, kurumlar ve kişiler arasındaki görüş ayrılıklarının örtbas edilmesi, görmezlikten gelinmesi, "aramızda ayrılık gayrılık yoktur" denilmesi anlamına gelmez. Her ileri adımı, davranışı destekleyeceğiz, ama aynı zamanda eleştireceğiz, yetersizliğini veya yanlışlarını -varsa- belirteceğiz. Çelişkili, iki yönlü işbirliği hareketinin nedenlerini üç noktada toplamak mümkündür:

1. Orta sınıfların aydınlar tabakası toplumun temel sınıflarından bağımsız değildir. Ya burjuva ideolojisini benimsemişlerdir (kendi menşeleri, yetişme tarzları ve toplumdaki statüleri ile normal olarak böyledirler); ya değişen şartlar, burjuvazinin karşılaştığı güçlükler ve kendi hayat şartlarının kötüleşmesi, güvensiz hale gelmesi sonucu küçük burjuva sosyalizmine kaymışlardır ki bu da burjuva ideolojisinin bir çeşididir; ya da, hiç değilse bir kısmı toplumsal şartların ve gelişmelerin bilimsel bilincine vararak sosyalizme gelmişlerdir. Henüz sosyalizme gelmemiş ilerici aydınlarla dayanışma ve işbirliği yollarını arar ve gerçekleştirmeye çalışırken aynı zamanda uyarmalar, eleştirmeler ve tartışmalarla onların daha da bilinçlenmesine, sosyalizme kazanılmasına çalışmak da gerekir. Bunu yapmak onları "karşımıza almak" değildir. Aydın orta tabakalar kamuoyunu etkilemede önemli rol oynarlar, ama yönetici kadro olarak toplumda fiili bir rol oynayabilmeleri için ya burjuvaziye, ya da işçi sınıfı ile emekçi kütlelere dayanmak zorundadırlar. Kendi güçleri buna yetmez.

Bir toplumda sınıflardan biri veya öteki toplumu yönetecek güçte olmaz, iktidar memleket işlerini yürütmede acze düşerse, ancak organize silâhlı bir kuvvet olarak ordu müdahale edebilir, ama böyle bir durumda dahi aydın tabakalar yalnız askeri güce dayanarak toplumu yönetemezler. Askerî idare de er geç mutlaka reel sınıflardan birine kayar, ona dayanır ve genellikle de bu, ekonomik gücü ve politik tecrübesi daha fazla olan burjuvazi olur. Toplumda sosyalist bir birikim olmuş, halk kütleleri politik bakımdan uyanmış ve aktif hale, memleket politikasında ağırlığını

duyuracak hale gelmiş ise ancak askerî idare emekçi kütleler yönünde etkilenebilir.

Bütün bu mülâhazalarla, ilerici aydınlarla işbirliği de çelişkili ve iki yönlü bir hareket olacaktır.

2. Sosyalizmin yozlaştırılmasını, bugüne kadar demokrasi adına yapıla geldiği gibi bundan böyle bir de sosyalizm, solculuk adına halkın aldatılmasını önlemek gereği de vardır. Bunun için de işbirliği ve dayanışma hareketi içinde sosyalist hareketin kişiliği ve bağımsızlığı muhafaza edilecek, eleştirme ve tartışmalarla, sosyalizm alanında ileri sürülen fikir ve görüşler arasında gerçek ve halis olanı, yanlış veya aldatıcı olandan ayırt etmiye çalışılacaktır.

3. Tarihte ve dünyada olup bitenlere bakıldığında görülür ki, gerek ihtilâl hareketlerinde, gerekse millî kurtuluş hareketlerinde dövuşen güç halk küteleridir. Mücadele demokratik baskı yöntemleriyle (mitingler, yürüyüşler, gösteriler v.b.) yürütülse ve demokratik yoldan iktidarı almak amaç edinilse de, mücadele silâhlı savaş halini alsa da, başarı halkın bu harekete katılmasına bağlıdır. Burjuvazinin öncülüğündeki hareketler için de bu böyledir. Halk kütelerini peşinden sürüklemedikçe burjuvazi ne ihtilâl hareketi yapabilir, ne millî kurtuluş savaşı verebilir.

Şu halde, millî kurtuluş hareketimizin bu ikinci safhasında neden biz sosyalistler kendi gücümüzü ve halkın kendi hak ve hürriyetlerine sahip çıkabilme yeteneğini küçümseyerek, halkın bu defa da burjuvazinin öncülüğünde ve onun amaçları için harekete geçirilmek istenmesine razı olalım? Bugün halk, sosyalist eylemin dışında kalan aydınların sandığından daha büyük bir hızla uyanmaktadır; sosyalizm halka mal olmaktadır. Bu da gayet tabiidir, çünkü sosyalizm emekçi halkın kendi yaşantısının, sömürülüşünün dile getirilişidir. Egemen sınıflar ve iktidar halktaki sosyalist yönde gelişmelerin farkındadır; telâş ve tehditleri de bundandır.

Yukarıdan beri anlattıklarımızın ışığında görülüyor ki, Türkiye İşçi Partisinin tutum ve davranışlarında mantikî anlamda bir çelişme, tutarsızlık yoktur. Gerçeğin kendisi de çelişkilidir. Bunun için de ilerici, bağımsızlıktan yana güçlerin dayanışma ve işbirliği hareketi gerçek şartlardaki çelişkileri dikkate alarak yürütülecektir.

“Bağımsızlık dâvası aynı zamanda sosyalizm dâvasıdır” görüşü, demokrasiden ve bağımsızlıktan yana bütün ilerici güçlerin işbirliği etmesi tezi ile çelişiktir, iddiası da doğru değildir. Bu iddia da gerçekleri yalnız bir yönü ile gören, “parçacı”, mekanik, statik düşünce tarzının bir ürünüdür. “Sosyalizm dâvasıdır” sözünü, bugünden Türkiye’de sosyalizmin kurulması istendiği şeklinde anlayıp tenkit ve hücumla geçmek, meseleyi hiç anlamamak, havaya yumruk sallamaktır.

Bağımsızlık dâvası aynı zamanda sosyalizm dâvasıdır çünkü, “gerek bağımsız, yüzde yüz millî menfaatlere göre ayarlanmış bir dış politikayı, gerekse köklü dönüşümlerle sosyal adalet içinde hızlı kalkınmayı, sanayileşmeyi ancak emekçi sınıfların iktidarı gerçekleştirebilir.”

Bağımsızlık dâvası sosyalizm dâvasıdır çünkü, ekonomik bağımsızlık gerçekleştirilmeden politik bağımsızlık da tam gerçekleştirilip muhafaza edilemez. Türkiye’nin ekonomik bağımsızlığa kavuşması ise sosyalizme yönelmiş kapitalist olmayan bir kalkınma yolu izlenmesi ile mümkündür.

Bağımsızlık dâvası sosyalizm dâvasıdır çünkü, yukarıda da izah etmeye çalıştığımız üzere, bağımsızlıktan yana güçlerin birleşik hareketinde sosyalist hareket itici,

yönetici güç olmak durumundadır.

Türkiye gibi az gelişmiş bir memlekette sosyalizme merhalelerden geçilerek ulaşılabacaktır. Sosyalist toplum düzeninin gerçekleştirilmesi için bunu mümkün kılacak ön şartların meydana getirilmesi gereklidir. Ama T.İ.P.'sinin programına göre bu merhaleler aynı rota üzerinde, sosyalizme götürecek rota üzerinde merhaleler olacaktır. Amacımız İstanbul'dan Marsilya'ya gitmek ise ve bunun rotası, diyelim, İstanbul-Brendizi-Marsilya ise, bu rota üzerinde İstanbul-Brendizi bir "merhale"dir. Ama Marsilya'ya gitmek için İstanbul-Kalküta rotası üzerinden yola çıkar da, Süveyş'e varınca rota değiştiririm, Marsilya'ya dümen kırarım dersiniz buna itiraz ederiz. Şüphesiz, İstanbul-Brendizi yolu kapalı ise, böyle bir rota değişikliği ile Marsilya'ya varmak düşünülebilir. Ama biz, yazımızın başında da belirttiğimiz gibi, Türkiye'nin bugün bir safhayı geride bırakmakta, sosyalizm rotasına dönüşmekte olduğu, bunun için de sosyalizme götürecek tek rota üzerinde merhaleler aşarak sosyalizme varabileceği kanısındayız.

T.İ.P.'sinin iktidarı kazandığı zaman programına göre uygulayacağı sistem tam sosyalist bir düzen değildir. Toprak reformu sosyalist bir reform değildir. Ama T.İ.P.'si programının öngördüğü şekil ve nitelikte bir karma ekonomi, T.İ.P.'sinin planladığı şekil ve nitelikte bir toprak reformu ancak bilimsel sosyalizmin Türkiye şartlarına uygulanışı sonucu ortaya çıkan, ancak sosyalist bir partinin programlaştırıp uygulayabileceği bir ekonomi sistemi ve toprak reformudur. Bu anlamda T.İ.P.'sinin öngördüğü ekonomi sistemi ve reformlar sosyalisttir ve bunların gerçekleştirilmesi uğruna politik mücadeleye girmek sosyalizm için çalışmak demektir.

Fikir alanında tartışmalar bir yana, bugün Türkiye'de olup bitenlere baktığımız zaman tuhaf bir durumla karşılaşırız. Bütün ilerici, bağımsızlıktan ve Anayasa'dan yana güçlerin dayanışmasını, birleşmesini savunur görünen ve sanki T.İ.P.'si buna karşı çıkıyormuş gibi Parti'yi suçlayan çevre ve kişilerden bu işbirliğini kendilerinin nasıl sağlamayı düşündükleri konusunda hiçbir belirti, somut teklif gelmemektedir. Kendilerinin bu yönde hiçbir harekete, teşebbüse geçtikleri görülmemektedir. Sadece, dayanışma ve işbirliği gereğini tekrarlamakla yetiniyorlar. Kimsenin aksini iddia etmediği bir doğruyu tekrarlamaktan ne çıkar? Somut olarak ne gibi adımlar atmak, ne gibi işler yapmak gerektir? Cevaplandırılması gereken soru budur.

İşbirliği ve dayanışma iki plânda mütalâa edilebilir:

1. Kurumlar, örgütler arası temaslar yapılarak ortak bir plâtförm üzerinde anlaşmak ve bu plâtförmü uygulamak üzere kurumlar arası bir örgütlenmeye, veya işbirliğine gitmektir. Bugün Türkiye'de şartların bu çeşit bir işbirliğine müsait olduğu ciddiyetle iddia edilebilir mi? Örneğin, C.H.P.'nin ortanın solu kanadı ile T.İ.P.'si arasında bu çeşit bir işbirliği mümkün müdür? Ne parti olarak C.H.P., ne de ortanın solu sözcüleri ikili anlaşmalara, Amerikan üslerine, NATO'ya karşı çıkmış değillerdir. NATO içinde kişiliği olan bir politika demekle, petrol şirketlerine karşı çıkmakla millî bağımsızlık savunulmuş olmaz, üstelik ortanın solu Türkiye'de yabancı sermaye yatırımlarından yanadır. Millî bağımsızlık mücadelesi neresinde bunun? Kaldı ki, ortanın solu gerek parti içi mücadelesinde, gerek parti dışında var gücü ile kendisini T.İ.P.'sinden ve sosyalizmden ayrı tutma çabası içindedir. Ortanın solunda bir duvar çekip A.P.'sini de sağda bir noktada duvar çekmiye da-

vet ederek Türkiye’de demokrasiyi bu iki duvar arasında yürütmeyi teklif etmektedir. T.İ.P.’sini tehlikeli aşırı-sol olarak göstermektedir. Bu durumda T.İ.P.’sinin ne yapmasını istiyorlar karşımızdaki işbirliği taraftarları? Kendisini arka plâna çekip hiç ses çıkartmadan, kayıtsız şartsız ortanın solunu desteklemesini mi? Daha iyisi, Parti’yi feshedip veya bırakıp bütün T.İ.P.’liler ortanın solunda mı kalsınlar? Bu mudur istedikleri?

Son yazılarından birinde sayın İlhan Selçuk bugün köylü ve işçi kitleleri içinde değil, gençlik, zinde kuvvetler, memurlar, öğretmenler, aydınlar kesiminde kıyasıya bir meydan savaşı verildiğini belirterek “Atatürkçü cephe yıkıldığı anda aşağıdan yukarı sosyalizm kurmak için çalışan iyi niyetli kişilerimiz faşizmin tepeden inme yumruğu altında ezilecektir,” diyor. Böyle olacağını farz edelim. Ne yapmamızı istiyor sayın Selçuk? “Halk kitleleri içinde aşağıdan yukarı sosyalizm kurmak” çalışmalarından vaz mı geçelim? Ne yapalım öyleyse? Her birimiz kendi dergimizde, günlük köşemizde yazı yazmakla mı yetinelim? Faşizmi önlemek, demokratik düzene sürdürmek ve nihayet gerçekten halktan, demokrasiden, bağımsızlıktan yana bir yönetimi gerçekleştirmek için ne gibi bir çözüm şekli, ne gibi somut çalışmalar teklif ediyor? Bilmek isterdik. Sonra, halkı uyarmak, örgütlemek, siyasi ağırlığı olan bir güç haline getirmeye çalışmak faşizmin gelmesini kolaylaştırıyor mu? Bunun için mi bu çalışmaları yeriyor? Yine bu çalışmalar, belirttiği kesimde verilen meydan savaşını engelliyor mu, zayıflatıyor mu? Bunun için mi karşı çıkıyor bu çalışmalara? Biz tam tersine halk kitleleri arasında yapılan çalışmaların, halkı uyarıp, örgütleyip, politik güç haline getirmenin faşizmi önleyici, aydınlar kesiminde verilen savaşı destekleyici çalışmalar olduğuna inanıyoruz.

Bu vesile ile şunu da belirtelim ki, faşizmin yumruğu tepemize inecek olursa eğer, bundan, halk kitleleri arasında çalışmaktan uzak duran, sosyalist eyleme katılmıyan “sosyalist” aydınlar da sorumlu olacaktır. Hele, hem halk kitleleri arasında çalışmayıp, hem de canını dişine takarak bu çalışmayı yapanları “sosyalist eleştiri” etiketi altında aylar süresince yeren, suçlayan, aydınların ve gençliğin gözünden düşürmeye çalışanların sorumluluğu daha da büyük olacaktır.

2. İkinci plânda dayanışma ve işbirliği somut hedefler ortaya atıp bunların etrafında ve bunların gerçekleştirilmesi için bütün ilerici güçlerin ve kişilerin, kurum, örgüt, parti mensubiyeti söz konusu olmaksızın harekete geçmelerini sağlamaktır. Türkiye’nin bugünkü şartlarında da yapılması mümkün olan budur.

Bugüne kadar ilerici güçlerin dayanışması konusunda somut, fiilî olarak ne yapılmışsa hep T.İ.P.’sinden gelmiştir. Yazıyı uzatmamak için yapılanları burada bir sıralıyacak değiliz. Gerektiğinde onu da anlatırız.

T.İ.P.’sinin varlığı ve faaliyetleri, onun karşısında olan çevreleri, örgütleri de etkilemektedir. Bugün C.H.P.’sinin ortanın solu çizgisi üzerinde derlenip toplanarak kendine bir yön verme çabası içine girmesi, Bölükbaşı’nın yirmi yıllık parlâmenter hayatında susup susup da şimdi farkına varıyormuş gibi ikili anlaşmalara karşı çıkışı, T.İ.P.’sinin varlığının ve faaliyetlerinin, her geçen gün halk kitleleri arasında daha da tutunup güçlenmesinin, bağımsız dış politika ve ikili anlaşmalar ve Amerikan üsleri konusunda yürüttüğü azimli kampanyanın sonucudur. Aynı etkileme A.P. iktidarının dahi nihayet ikili anlaşmaları ele almya, hiç değilse bir kısım hü-

kümelerin “ıslahı” için Amerika’yı müzakereye davet etmiye, Amerikan üslerine bir teftiş heyeti göndermiye zorlamıştır.

T.İ.P.’si ikili anlaşmalar, Amerikan üsleri ve NATO meselelerini, ayrıntılarıyla açık ve seçik ortaya atmış, bunlara karşı ve tam bağımsızlıktan yana kesinlikle vaziyet almış, tutumunu tereddütlere yer vermiyecek kadar açık ve tutarlı bir şekilde ısrarla belirtmiş ilk ve tek partidir. Ocak 6 ve 7. 1967 günlerinde Meclis’te Kıbrıs ve dış politika üzerinde yapılan görüşmeler bu konularda T.İ.P.’si ile öbür partiler arasındaki farkı apaçık gözler önüne sermiştir.

T.İ.P.’si parlâmentoya girmeden önce de, girdikten sonra da Anayasayı ihlâl eden bütün baskı ve zorbalık hareketlerine karşı çıkmıştır. Anayasayı yuvarlak bağlılık sözleriyle değil, izah edip yorumlıyarak açıklığa kavuşturarak, somut olaylara indirerek savunmuştur. Anayasa hükümlerini emekçi halkın hak ve hürriyetleri açısından, demokrasi kavramının anlamı açısından sistemli bir şekilde izah ederek, Anayasanın dayandığı hukuk mantığını ayrıntılarıyla işliyerek bir “anayasa hukuğu” meydana gelmesine hizmet etmiştir; Anayasayı birbirinden kopuk bir maddeler listesi şeklinde anlaşılmaktan kurtarmıştır. Şu son günlerin meşhur “emirname” olayında da tutumunu açık seçik belirtmek Anayasa düzenini kişisel dikta emellerine karşı savunan “komünist ihtilâl tehlikesi” iddialarının yalanını, geçersizliğini cesaretle ortaya koyan tek parti yine T.İ.P.’si olmuştur.

Dönüşüm, Sayı 12, Şubat 1967